

Список використаних джерел:

1. Дашкевич Я. Майстерня історика. Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни/ Ярослав Дашкевич. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2011. 792 с.
2. Історія рідного краю. Миколаївщина. Навчальний посібник. Миколаїв: «Іліон», 2015. 625с.

Annotation. The legends of the Mykolaiv region as a historical source for the study of the South of Ukraine are investigated.

Keywords: legends, golden ship, golden carriage, historical source, catacombs.

УДК 332.1:005.412:316.01-047.37

DOI 10.31521/978-617-7149-78-0-98

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Біліченко О.С., канд. екон. наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: bilichenko77@ukr.net

Анотація. У науковій роботі розглянуто специфіку проведення соціологічних досліджень, наведено приклад успішної розробки стратегій розвитку територіальною громадою із використанням емпіричного матеріалу. Особливу увагу приділено проблемам ефективного функціонування територіальних громад у сучасних умовах.

Ключові слова: соціологічне дослідження, територіальна громада, стратегія розвитку, опитування, сталий розвиток, адміністративно-територіальна одиниця, територіально об'єднана сукупність.

В умовах посилення впливу органів виконавчої влади на функціонування адміністративно-територіальної одиниці, підвищенні ролі керівників суб'єкту місцевого самоврядування у розробці ефективних стратегій, програм, планів, проєктів розвитку сільських територій, особливого значення, при визначенні пріоритетів розвитку територіальних громад, набуває використання соціологічних досліджень. Китайський філософ Лао-цзи говорив: «Коли вождь, який заслуговує звання найкращого, завершує свою роботу, люди говорять: «Ми все зробили самі». У тому ж випадку, коли за результатами звіту громада дає негативну оцінку діям виборного органу, у всіх прорахунках, як правило, визнається винним лише керівник.

Адміністративно-територіальна реформа в Україні, яка проводилася з 2015 по 2020 роки, внесла зміни у кількість, склад і повноваження територіальних об'єднань. Наразі, наприклад, у Миколаївській області налічується 9 міських, 14 селищних і 29 сільських громад. Кожна з територіальних громад прагне ефективно використовувати наявний природний, трудовий, науковий, технічний, технологічний, інформаційний потенціал для

подальшого соціального розвитку у межах територіально об'єднаної сукупності. Одним із інструментів, що можуть бути для цього використаними виступають соціологічні дослідження. Вони допомагають забезпечити зворотний зв'язок, доповнюючи інформацію конкретними даними про інтереси й запити, думки і настрої людей, про їхні ідеали й життєві плани. Проведення соціологічних досліджень досить складна справа, що вимагає серйозної й тривалої підготовки. Надійність і цінність отриманої інформації безпосередньо залежить від оволодіння правилами й технологією їх підготовки та проведення.

Соціологічне дослідження проводиться з метою підтвердження або спростування теорій, гіпотез [1, 2]. Воно відіграє ряд важливих функцій, а саме:

- пізнавальну, яка дає нові знання і уявлення про функціонування й розвиток нашого суспільства, його окремих сфер, про зміст соціальних явищ і процесів, надає можливість вибудувати цілісну картину реальної життєдіяльності територіальної громади й спрогнозувати її розвиток;
- методологічну, яка забезпечує реалізацію міждисциплінарного зв'язку наук про людину та суспільство, визначає нові концепції вивчення соціальної дійсності;
- практичну, яка полягає у розробці практичних заходів щодо вдосконалення соціально-економічного життя, дієвого соціального контролю соціальних процесів у територіальній громаді;
- управлінську, яка забезпечує соціальне керування на всіх рівнях функціонування територіальної громади, комунікацію суб'єктів (органів влади, адміністративних структур, керівників), керування об'єктами (населенням, окремими соціальними групами, працівниками); вироблення науково обґрунтованих управлінських рішень.

Соціологічне дослідження виступає як система логічно-послідовних методологічних, методичних, організаційно-технічних процедур, підпорядкованих єдиній меті, отриманню точних і об'єктивних даних про соціальне явище чи процес, який вивчається. Стратегічне планування, бюджетування та людські ресурси є частинами сучасної системи управління. Система управління людськими ресурсами функціонує у середовищі постійних змін і викликів. На етапі підготовки до проведення соціологічного дослідження можна використовувати SWOT-аналіз, тобто аналіз сильних і слабких сторін територіально об'єднаної сукупності. Оцінка потреб громади включає в себе обґрунтування суперечностей та особливостей функціонування окремих соціальних груп або процесів (зайнятості, соціальних конфліктів, напруженості відносин), прогнозування тенденцій розвитку соціальних явищ і процесів.

Проведення соціологічного дослідження включає ряд етапів:

1. підготовчий;
2. збору первинної соціологічної інформації;
3. підготовка до обробки й обробка інформації;
4. аналіз інформації й підготовка підсумкових документів.

На підготовчому етапі уточнюється тема соціологічного дослідження, розробляється загальна концепція, готується робоча програма дослідження, методичні матеріали, визначається необхідний інструментарій, формуються

групи виконавців, складаються графіки проведення робіт, вирішуються питання забезпечення матеріально-технічними засобами.

Збір первинної інформації - це робота в практичній зоні соціолога, робота в громаді. Інформація збирається за допомогою опитування (у тому числі анкетного), спостереження, аналізу або експерименту.

Етап підготовки й обробки інформації пов'язаний з вивченням зібраного матеріалу, його звіренням із розрахунковими параметрами. Складається програма обробки інформації на ЕОМ.

Аналіз інформації й підготовка підсумкових документів – заключний етап. Методологічний інструмент для аналізу – робоча програма, яка була складена на першому етапі. Формуються висновки про підтвердження або спростування робочих гіпотез, виявляються соціальні закономірності та зв'язки, тенденції, протиріччя, нові соціальні проблеми. Оформляються результати дослідження. Як підсумковий документ формується довідка, інформаційна записка, аналітична записка, аналітичний звіт, що будуть використані при розробці конкретних програм.

Наразі Україна рухається до набуття членства у Європейському Союзі, а територіальним громадам ЄС приділяє значну увагу. Їх збереження та розвиток є пріоритетом політики згуртованості та розвитку. Практичну допомогу у проведенні соціологічних досліджень територіальним громадам Миколаївської області надають міжнародні та національні громадські організації, спілки, фонди. Серед найбільш відомих можна виокремити Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), громадську спілку «Мережа правового розвитку» (LDN), громадську організацію «ЦЕНТР НАВЧАННЯ І ОСВІТИ Дорослих «ПІВДЕНЬ»». Співпраця з зазначеними організаціями сприяє:

- скороченню витрат на проведення соціологічних досліджень;
- активізації інвестиційної діяльності місцевих господарюючих суб'єктів;
- підвищенню ефективності управління майном громад;
- економії фінансових ресурсів громад;
- популяризації та використанню передового досвіду інших територіальних громад;
- оптимізації ризиків, що виникають під час проведення досліджень;
- підвищенню ефективності інфраструктури у громаді;
- розвитку форм проектного фінансування у громаді;
- розширенню доступу до різних сфер економіки (ЖКГ, інфраструктури тощо);
- підвищенню статусу проектів через участь визнаного партнера;
- зростанню іміджу керівництва у громаді.

Як приклад успішної розробки програм розвитку територіальної громади, можна навести напрацювання Березанської селищної ради Миколаївської області. Їх підхід базується на розмежуванні програм на окремі напрямки. Так, в селищній раді розроблені і затверджені наступні програми: програма розвитку громади на 2022-2025 роки, програма розвитку освіти в громаді на 2022-2025 роки, програма фінансової підтримки та розвитку центральної районної лікарні

на 2023-2025 роки, профілактики злочинності та вдосконалення системи захисту конституційних прав і свобод громадян на 2022-2024 роки, антикорупційна програма, ряд перспективних програм соціального захисту [3].

Особливе значення в умовах протидії збройній агресії мають Комплексна програма по сприянню оборонної і мобілізаційної готовності Березанської селищної ради на 2021 - 2026 роки і Цільова програма територіальної оборони Березанської селищної ради на 2022-2026 роки.

При розробці місцевих цільових програм обов'язково проводилася їх стратегічна екологічна оцінка. З огляду на розташування громади в рекреаційній зоні області, ключовим аспектом було визнано досягнення сталого розвитку територіально об'єднаної сукупності, шляхом забезпечення охорони природного довкілля, забезпечення безпеки життєдіяльності та охорони здоров'я населення, дотримання екологічних вимог.

В процесі виконання цільових програм, з урахуванням потреб, могли вноситися і відповідні зміни. Вони становили невід'ємну складову бюджетного процесу Березанської селищної ради, як органу місцевого самоврядування. Завдяки зазначеному інструменту, визначено конкретні завдання та заходи щодо ефективного управління фінансами в усіх сферах життєдіяльності територіальної громади. За підсумками проведеного дослідження окремих показників фінансової (бюджетної) діяльності територіальних громад за 2023 рік, Березанську селищну раду віднесено до громад із високим рівнем спроможності [4].

До загального фонду бюджету зазначеної територіальної громади на одного мешканця (без трансфертів) у 2023 році надійшло 7168,0 грн., що на 30,92 % менше за надходження, досягнуті найефективнішою в області – Миколаївською міською громадою і на 7,52 % менше за середній дохід територіальних громад по Україні. Необхідно відзначити, що Березанська громада адаптувалася до умов воєнного стану і зуміла забезпечити реалізацію основних завдань бюджетної політики, а також забезпечити фінансування видатків, пов'язаних із підтримкою обороноздатності краю, підтримки ВПО та ліквідацією наслідків збройної агресії.

Всередині кожної адміністративно-територіальної одиниці є безліч напрацювань, які варто розвивати, яким надавати підтримку, а є й такі, які в силу об'єктивної зміни умов, не на часі. Тому так важливо зберегти все хороше у територіальній громаді, визначити перспективні напрями, які помічають мешканці територій. А, об'єктивно вирішити, що насправді підтримують мешканці ваших громад, допоможуть соціологічні дослідження.

Список використаних джерел:

1. Ткачук А. Про опитування щодо сільських проблем і певні висновки URL: <https://www.csi.org.ua/news/regionalni-polyusy-zrostannya-diyevyj-instrument-ekonomichnogo-vidnovlennya-i-rozvytku-gromad-terytorij/> (дата звернення 22.01.2024).

2. Шебештьєв С. Г., Любка В. В. Останні тенденції та чинники впливу на розвиток сільських територій в контексті євроінтеграційних процесів // *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету Випуск 44 (спецвипуск) 2022. С. 127-131. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/44_2022ua/22.pdf (дата звернення 23.04.2024).

3. Березанська громада. Офіційні документи. Програми громади. Програми громади – 2024. URL: <https://berezanska-gromada.gov.ua/programi-gromadi-2024-09-15-25-11-12-2023/> (дата звернення 27.04.2024).

4. Венцель В., Герасимчук І., Казюк Я. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2023 року. Віктор Венцель, Герасимчук Ігор, Казюк Яніна URL: <https://pravo.org.ua/blogs/otsinka-finansovoyi-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-za-pidsumkamy-2023-roku/> (дата звернення 09.04.2024).

Annotation: The scientific work examines the specifics of conducting sociological research, gives an example of successful development of development strategies by a territorial community using empirical material. Special attention is paid to the problems of effective functioning of territorial communities in modern conditions.

Key words: sociological research, territorial community, development strategy, survey, sustainable development, administrative-territorial unit, territorially united population.

УДК 338.439.02

DOI 10.31521/978-617-7149-78-0-99

ХОЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ У СВІТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Бурковська А. І., д-р філософії,
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: burkovskaai@mnaeu.edu.ua

Анотація. Розглянуто холістичний підхід до формування продовольчої безпеки у світі та шляхи його реалізації. Проаналізовано інтегральні показники оцінки продовольчої безпеки на різних рівнях. Описано стратегії формування продовольчої безпеки у світі та наведено рекомендації щодо її комплексного досягнення.

Ключові слова: продовольча безпека, холістичний підхід, світовий ринок, індикатори продовольчої безпеки, глобалізація.

Проблема дослідження полягає в необхідності забезпечення стабільного, ефективного та всебічного підходу до формування продовольчої безпеки у світі. На сучасному етапі глобалізації та зростаючих викликів, пов'язаних зі зміною клімату, демографією, соціально-економічними та політичними турбулентностями, виникає необхідність розробки комплексних стратегій, які враховують різноманітність умов та факторів, що впливають на продовольчу безпеку. Глибокий аналіз та розуміння такого холістичного підходу допоможе виявити найбільш ефективні шляхи реалізації, включаючи в себе не лише технічні аспекти виробництва харчових продуктів, але й соціальні, економічні та екологічні аспекти, а також взаємозв'язки між країнами та регіонами у контексті забезпечення стабільного харчування для всього населення планети.